

[Transcript] Oppdatert / Fosen-aksjonen: Samenes kamp mot staten

Her kommer en viktig beskjed til deg som liker å høre på oppdatert.

Fra sette mars så finner du å spare i appen NRK Radio.

Der kan du høre alle episoder og hele arkivet vårt.

Kun i appen NRK Radio.

CSF! CSF!

Gjør å leve!

I dagigvis har unge samer og miljøvernere lengkasset fast ut av foreringskortale.

Hygvånskrettet!

Ikke balflystade!

Hatt det gjort en drød!

Fordi mener at det som skulle være en del av Norges grønne energi-eventyr,

istedet ødeligere for Samenes livsgrunnlag og bryter menneskerettighetene.

Vi kan ikke begynne å snakke om fremtiden før du annesender fortia

og for du annesender det pågående menneskerettighetsbrutt som pågår akkurat nu.

Det må ta slut.

Vi tåler ikke mer av det her. Det er slutten nu.

Nå er det nok.

Du hører på OptoTert, jeg heter Gry Baby.

Det er en vårt septemberdag i 2012.

I et helikopter sitter en mann med blå alversjakke og øreklokker

og ser utover et stort område av fjell og sjø på fosen i trøndelag.

Til tross for regnesom piske på ruta ser mannen gull og grønneskoker.

For han er nemlig olje- og energiminister Oda Bortenmo.

Når han skjer ut av vindue, så skjer han ikke bare fosen.

Han skjer et område som han håper det skal gjøre Norge ledende på vindkraft.

Ingrid Lindgård Stranden dør som list her i NRK og har jobbet med fosen saken lenge.

Hva var det som gjorde at olje- og energiministeren tog helikopteturn

til akkurat denne delen av landet denne septemberdagen i 2012?

Det grønneskifte stod på trappene.

Norge hadde et startønske om å bli ledende på vindkraft.

Lange hadde forpliktet seg til store internasjonale avtaler for å få utslippene.

Oda Bortenmo har en potensiali i den her trunnlagsregionen.

Det handler blant annet om at det er et stort og åpent landskap,

langskystende gode vinnforhold.

Det er en hel del snøve fjelleparty.

Fosen kan bli destem.

Man kan gjøre den store nasjonale vindkraftsatsingen.

Og det ville regjeringen få til å bygge vindmøller eller vinturbiner.

De så for seg at de kunne bli en viktig fornybar og grønne energiskilde,

og sikre ikke bare strømekspport, men også strømt til flere tusen normen.

Når Bortenmo lander i Oslo, så setter han i gang prosjektet

med å få igang Norge's største vindpark på nettoppfosen.

Men ingeri langskystende i trunnlag, så sitter det noen som er dypt bekymret

over det de ser dresklede kvinner og menn holde på med i regjeringskvartalet i hovedstaden.

[Transcript] Oppdatert / Fosen-aksjonen: Samenes kamp mot staten

Ja, på fosen så sette seks samiske familie med en klump i magan.

Helt siden før 1500-tallet så har jo de hatt regn og drevet med regndrift i de her fjellene på fosen, og nå skjer dem det at det er en stor intresse fra omverden for å så bygge ut for vindkraft i demers fjellområder.

Den samiske befolkninga sier jo fra å gjøre omverden oppmærksom på at fjellene er opptatt, at det her ikke er områder som er tilgjengelige for utbygging og at det her kommer i strid med det de helper med.

De frykte konsekvensene det her kan få for regndrifta de har hodet på med generasjoner, og det her vil forstyrre regndrifta, sånn som dem selv.

Men bønner om å la det gigantiske beitemråde være i fred, den skulle ikke bli hørt ingeri.

Nei, for selv om regjeringen er helt klar over at det her vil ha negativ konsekvens for regndriftsnæringa,

utfra det regndriftsnæringa selv mennes, så velge dem å skjære gjennom.

Det er en veldig stor enighetplant, allige fleste politiske partier,

om at man skal gjøre den her store vindkraftsatsing av, fordi man ønsker fornybar og grønn energi.

Og da mener jeg at vindkraftanleggene bør vores på fosen, for de som borten må hadde skjøtt megnøya fra helikopterhøyde,

så er det et fantastisk terrenk på fosen og gode vindforhold som kan gjøre Norge verdensledanes på grønn energi.

Og det at motstandene nå opplever og ikke blir lyttet til, hva gjør det med dem?

I alle fall så opplever Saman på fosen at demmer skjøtt, og så bruk området ikke særlig verdt.

Og Saman i Norge har jo et historie hvor dem har opplevd og ble overkjørt av staten til jord.

I 1978 vet Håk Stortinget utbygging av et kontroversielt kraftverk i Alta Kautøk-Kernobastraget.

Og det fikk både miljøvernere og samiske aktivister til oss seret.

De forenet seg og satte i gang en bølge av protester og aksjoner som var til flere år.

Dermed blir Alta-saken Norges historiens mest kjente miljøsak.

Men mest av alt er Alta-saken et symbol på norskesamers kamp for å bli anerkjent som en folkegruppe

på lik linje med den etniske norske majoriteten i landet.

Men de har et håp.

Fordi jeg overbevist om at vindkraftverkene vil få så store konsekvenser for regndrifta at vi strider med loven.

For hadde egentlig Ola Borten må grunnlag for å si at man kunne bygge de store vindturbindene akkurat der.

Så i 2014 velger de å gå til rettsak mot selskapet som har fått oppdraget med å sette opp turbindene.

De håper nå at retten vil slå fast at utbyggerne ikke hadde grunnlag for byggetillattelse.

Men selv om sakene havner i retten, så har jo utbyggerne fått klarsignalt til å sette igang.

Og mens saken går sengang i rettsystemet, så begynner å se ting i det store naturområde.

På kveldstil på fosen der det tidligere var mørkt når man gikk opp mot fjellene, så kunne man lyssne fra gravmaskinen på Åskamann.

Og det blir mykke byggeaktivitet i det som var ingreppsfril natten fram til nå.

Synet av den storstilte utbyggingen får de seks samiske familiene til å ta nokket grep for å prøve å stoppe det som nå er i feit måske.

[Transcript] Oppdatert / Fosen-aksjonen: Samenes kamp mot staten

De vinter har jo fortsatt på hva som vil ha skje i lagmøyensretten, så de ønsker å ta saken et steg videre.

Og de klager saken inn til FNs rasdiskrimineringskomite.

Det gjør dem da i et håp om at FN kan hjelpe oss å si at dette har strid med rettene.

De har som mennesker generelt og som urbefolkning spesielt.

Og ikke lenge etter så får det en gledelig beskje.

De har demonstrert og protestert i flere år mot vinnparken på Storheia.

Og nå har FN bitt Norge om en foreløpig stans i utbyggingen.

I 2018 smelger nyheten inn om at FN mener at Norge endet også stans-utbyggingen har holdt på med på Storheia og Rohan.

Da er anleggsveiene i godt i gang med å bli bygd opp til fjellongrådene der.

FN mener at utbyggingen har strid mot urbefolkning av sin rett og utøv sin kultur,

og de BN og Norge må sette prosjektet på veint.

Inte saken er avsluttet i rettsystemet.

Men selv om det sikkert var veldig godt og endelig bli hørt, så er det jo bare en fattig trøst for samene.

Ja, fordi staten ved oljeenergi-departementet svarer jo FN at de ikke stanset det her arbeid,

og at Norge har en selvstendig rett og selv bestemt hva som er riktige i denne saken.

Og derfor i 2020, 8 år etter Olabortenmos helikopturtur, er vinnparkdrømmen realisert.

Samene og resten av lokalbefolkningen ser nå siluetten av de rundt 90 meter høye vinterbindene, uansett hvor de beveger seg i landskapet.

Og nå ser de at det de var bekymret for, og advarte mot, er i feit om å se.

Reindriftsegerene hevde at regn nå ikke tør så gå inn i det her fjellongrådene som er utbyggt for vinn,

kraftt dem, sier at regnstyretene blant annet blitt skremt, to rotor bladene,

at anleggsvegen er noe nye moment i landskapet som dyrene er ukomfortabel med.

Og saman, mainabaitene er så ødelagt at det ikke er forrenelig med å kunne fortsette med regn i framtiden.

Om trend samtidig kommer lagmasseretten frem til en dom i saken.

De beir utbyggerne om å betale mange millioner i erstatning til regndriftssamene, for tapene de har lyd som følge av vinterbindene.

Men det her er et utfall som egentlig ingen er fornøyd med.

Og både regne i ram og utbygger fosen vinn ang i domnen fra lagmasseretten til høye steder.

Utbyggerne mener at statningskravet var for høyt,

mens samene på sin side mener at retten skulle slå fast at det staten hadde gjort ikke var lov, så begge parter anker.

Og etter lite ventetid så kommer endelig dommen fra Høysret i 2021.

Vi skal handle om det en historiske seieren til samene.

For retterne der har blei kränkert og det ble bygd vindkraftanlegg på stor heia og roen på fotboar.

Det slå høykstret fast i dag tidlig.

Og det her er jo en kjempe stor seier for regndriftssamningere.

Lettelsen hos regndriftsamene er enorme etter å ha stått i en kamp så langt for å redde fjellområden sin,

som måla var selv ved livskronlaget og kultrumdermers.

[Transcript] Oppdatert / Fosen-aksjonen: Samenes kamp mot staten

Sjokket var nok å kjempe stort for oljeenergiidepartemange og for utbygger. Så det var en høysrettsdom som gjorde indtrykk på begge parter på forskjellige vis. Saman har noe store forventninger at dommen vil få til endringa, men 10 av den går. For staten er i en skikkelig skvis for selvom høysret har sagt at tillatelsen til vindkraftanleggene nå er ugyldige og at tillatelsene blir på feilpremis, så sier ikke dommen nå om hva som må gjøres med turbinene som står og spinner på fosen. Men når dager og månter har blitt let helt år, begynner også andre utenom de seks regndriftsfamiliene å bli ut omodige og begynner å presse på at staten nå må bestemme seg for at de skal gjøre med de store vindturbinene. Flere kjente samiska artister delte ok på en markering i Trondheim i går. Fokus var mot standtilvin, kraftutbygginga på fosen. Biskopen i Nidaros retter kraftig kritikk mot regjeringen som tering av vindkraftanleggene på fosen. Samiske regn-eire har krevet at vindmølene må rives. De får støtte av biskopen som mener regjeringen utfordrer rettsstaten. Nå kommer flere på banen og ønsker å gi saken oppmerksomhet. Biskopen i Nidaros går ut og sier at det her er ikke bra for forholdet mellom urfolk og staten. Hele kyrket har taget til ordet for at det må bli løsnung i fosensaken. Emnest de står på samansesiet. Alt å anlo med at man ønsker å gi støttet en sak hvor saman føler at de ikke blir tatt på alvor. Og 500 dager etter Høystrætsdomen, da det fortsatt skjer lite, så bestemmer noen seg for at de må gjøre noe som politikerne ikke kan ignorere. Dager 500 dager siden fosendomen i Høystrætsdomen. Regjeringen har ikke gjort noe for å følge opp fosendomen. Vi er mange samer skakte viste i Oløner Ski Departementet i dag. Vi brenger koftanvårds i Skam og vi er i fløttet å sikre. Vær i det år! Vær i det år! Vær i det år! Vær i det år! Torsdag morggen, den 23. februar, tar samer og unge miljøvernere seg inn i lokalene til olje- og energidepartemange. I dag er vi her med kraven om at vindturbinen på fosen skal rive så at landet skal tilbake først i fosen saman, som har kjempet denne kampen mot vindindustrien og staten i rundt ti år. De rundt 16 aksjonistene har med seg store bennere med slagord. Det samiske flagge og traditionelle samerkofter er snudd på vrangen som et symbol på et protest. Og dette er jo bare starten for inne i departemange skulle de bli verne i flere dager. I kveld kom sametingspresidenten for å vise sin soldaritet til de unge samiske aktivistene i olje- og energidepartemange. Jeg bekymrer meg for at vi har en situasjon, hvor unge mennes skal følge at de må ta ansvar for en så alvorlig sak. I dag har vi blokkert også klimamiljødepartemange og næringspartemange. Det som gjør at kampbiljen bare øker og øker er å se hvor mange folk som slutter seg til aksjon. Og folk tilleisende fra hele landet, utenfor landet, over hele sammen. Så vi er flere og flere som står sammen i det her. Ungdomann er med sinnt og frustrert på vengene av saman på fosen, og noen krever dem at de saks samiske familien skal bli hørt.

[Transcript] Oppdatert / Fosen-aksjonen: Samenes kamp mot staten

Og de vil rett og slett stengne staten som de sier for å få gjennomslag.

Ungdomann blir sittannestert over helga og natte mandag så blir de bære ut.

Det er en sterk kampbilje der fordi de la seg ikke stå og kjem tilbake en gang på gang, og noen lenker seg fast.

Og nå får de til å medstøtte fra den kjentesvanske klimaaktivisten Greta Thunberg.

Vi kan ikke ha en holdbare klimatomstilling på bekostnad av urfolk. Då er det ikke klimatrettvis.

Og siden har aktivister blokkert og lenker seg fast foran flere departemanger.

Folk fra hele verden har kommet for å vise støtte til de saks samiske familiene.

Det hele virker rimelig fastlåst Mona Solbak, politisk kommentator i NRK SEPMI. Hva kan bli løsninger i denne saken?

En løsning kunne ha vært å stanse vinterbinnene midtligere tidig til.

De finner en løsning sammen med regnegjernet og sametetinget.

Det er helt avgjørende at regnegjernet og sametetinget er med på denne løsningen.

Hvem kjenner områdene best og vet hva som skal til for at tradisjonell reindrift kan drives i området?

En varig løsning kan jo være eksempelvis at man stanser vinterbinnene i perioder.

At man driver ned enkelte vinterbinner i særlig sårbare områder.

Det drastiske ytterlighet er at man river vinterbinnene, eller at man flytter reindrifter til et annet område.

Nå ruller en stor debatt om hva som skal veie tjugst hensynet til urfolks rettigheter eller behovet for fornybare energi.

Statene har jo store planer for grøn omstilling i året framover. Hvor avgjørende blir løsninger på denne saken?

Det her er selve prøvekluten for fremtidige vindkraftutbygginger, spesielt i reindriftsområden.

Hvordan skal reindrifter og det grønneskifte, eller vindkraft, hvordan samspillet være fremover?

Og så er det jo helt avgjørende nu at den faktisk finner en løsning, for det er vindkraftselskaper og ambisjoner om vindkraft.

Det står nærmest i Thø i Norge.

Oppdatert er en podcast fra NRK Nyheter, og denne episodeen blir laget av oss.

Produsent.

I dag klopper en gladesjakk.

Lyddesign.

Espen Biolo mellom Andreas Berge.

Vaktchef.

Ina Svån.

Og jeg heter Gry Veibi.

Programmeredaktør mei Knut Magnus Berge.

Klippene du hørte er fra diverse sosiale medier og NRK.

Har du tips eller inspill, send oss ned på sted.

Addressen er oppdatert Krøllalfa NRK NO.

Og du, liker du det du hører, så må du gjerne tipsen venne med oss.

Du har hørt en podcast fra NRK.

Hør alle episodene kun i appen NRK Radio.